

УДК 343.97:528.185(477)

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-3\(9\)206-215](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-3(9)206-215)

Коваленко Валентин Васильович,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, 01133, м. Київ, бульвар Лесі Українки, буд. 26, оф. 501, +380968014850, e-mail: 1505@icloud.com, <https://orcid.org/0000-0002-2041-250X>.

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЇЇ

Анотація. Ефективна боротьба з корупцією вимагає наукової концепції її запобігання. Однією з головних засад такої концепції має бути розуміння корупції як соціально обумовленого явища.

Запобігання корупційній злочинності потребує вивчення умов, в яких формується і реалізується антикорупційна стратегія в Україні в сучасний період, оцінки політики держави в цьому напрямі, а також виокремлення кримінологічно значимих проблем застосування конкретних механізмів такого запобігання.

У нормативних актах з формування антикорупційної культури слід закріпити такі принципи: у системі «чиновник – громадянин» – додержання позиції «не брати – не давати»; дотримання політичної культури; закріплення в суспільній свідомості (моральних й етичних нормах) антикорупційної поведінки; здійснення подарунків у межах правил і норм; активне залучення суспільної уваги до корупційних проявів і фактів протидії корупції.

Перезавантаження системи запобігання корупції, що триває в нормотворчій площині, потребує якнайшвидшого впровадження вже законодавчо закріплених положень у сфері правозастосування, зокрема в діяльності правоохоронних та інших державних інституцій з досвідом фінансових розслідувань

З усіх проблем, пов'язаних із запобіганням корупції в Україні, найбільше шкодить державі корупційна злочинність у правоохоронних органах, зокрема тому, що збитки, яких вона завдає суспільству, неможливо виміряти загальноприйнятною статистикою.

Сучасний стан розслідування кримінальних правопорушень та адміністративного провадження у справах про адміністративні правопорушення свідчить про те, що через низьку якість наданих судам матеріалів кінцеві рішення у цих справах не завжди приймаються своєчасно.

Ключові слова: корупція, корупційне правопорушення, корупційний злочин, корупційна злочинність, кримінологічна характеристика, запобігання корупційній злочинності, антикорупційна стратегія.

Kovalenko Valentyn Vasyliovych,

Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Leading Researcher of the Copyright and Related Rights Sector of the Laboratory of Copyright and Information Technologies of the Research Center for Forensic Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine, 01133, Kyiv, boulevard Lesya Ukrainka, bldg. 26, of. 501, tel. +38096 801 48 50, e-mail: 1505@icloud.com, doi: <https://orcid.org/0000-0002-2041-250X>.

CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CORRUPTION IN UKRAINE AND ITS PREVENTION

Abstract. Effective fight against corruption requires a scientific concept of its prevention. One of the main principles of such a concept should be the understanding of corruption as a socially conditioned phenomenon.

Prevention of corruption requires the study of the conditions in which the anti-corruption strategy in Ukraine is formed and implemented in the modern period, the assessment of state policy in this direction, as well as the identification of criminologically significant problems of specific mechanisms for such prevention..

The following principles should be enshrined in the regulations on the formation of anti-corruption culture: in the system «official – citizen» – adherence to the position «do not take – do not give»; adherence to political culture; consolidation in the public consciousness (moral and ethical norms) of anti-corruption behavior; making gifts within the rules and regulations; active involvement of public attention in corruption and anti-corruption facts.

The reset of the anti-corruption system, which continues in the rule-making plane, requires the implementation of the already established legal provisions in the field of law enforcement, in particular in the activities of law enforcement and other state institutions with experience in financial investigations.

Of all the problems related to the prevention of corruption in Ukraine, the most harmful to the state is corruption crime in law enforcement agencies, in particular because the damage it causes to society cannot be measured by generally accepted statistics..

The current state of investigation of criminal offenses and administrative proceedings in cases of administrative offenses indicates that due to the low quality of materials provided to the courts, final decisions in these cases are not always made in a timely manner.

Keywords: corruption, corruption offense, corruption crime, criminological characteristics, prevention of corruption crime, anti-corruption strategy.

Постановка проблеми. Кримінологічне дослідження корупційної злочинності полягає у виявленні закономірностей формування і розвитку такого соціально-правового явища, як корупційна злочинність, визначенні характеру впливу зовнішніх кримінологічних факторів на протиправну поведінку, а також встановленні ознак і властивостей осіб, які вчиняють корупційні злочини. Водночас вказаний перелік напрямів кримінологічного дослідження корупційної злочинності був би не повним і безрезультатним, якби не включав наукове обґрунтування та розроблення комплексу заходів запобігання корупційній злочинності. Саме запобігання корупційній злочинності виступає квінтесенцією кримінологічної характеристики корупційної злочинності, що покликана мінімізувати прояви корупції, забезпечити усунення її детермінантної складової та створити умови для нормального розвитку суспільства.

Тому ефективна боротьба з корупцією вимагає наукової концепції її запобігання. Однією з головних засад такої концепції має бути розуміння корупції як соціально обумовленого явища. У зв'язку з цим, необхідно розробити стратегію і тактику боротьби з нею, поставити відповідні цілі, визначити засоби їх досягнення, рівень матеріального, фінансового, організаційного та правового забезпечення.

Запобігання корупційній злочинності являє собою комплексний організований і науково обґрунтований процес впливу держави та інших спеціально уповноважених суб'єктів на формування негативних факторів корупційної злочинності та корупції в суспільстві. Одним із ключових напрямів такого запобігання є запобігання корупційній злочинності, попереджувальний зміст якого якраз і зосереджується на усуненні та ней-

тралізації причин і умов корупційної злочинності, а також інших кримінологічних чинників, що позначаються на формуванні особи, яка вчиняє корупційні злочини. Теоретико-методологічне забезпечення запобігання корупційній злочинності є важливим аспектом у протидії цьому соціально-правовому явищу поряд з іншими формами боротьби [1, с. 129].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню різних аспектів проблем корупційної злочинності та вдосконаленню вітчизняного антикорупційного законодавства, зокрема кримінального, присвячено праці вчених у галузі кримінології та кримінального права: Ю. В. Бауліна, О. Ю. Бусол, В. О. Глушкова, В. В. Голіни, О. М. Джуґі, А. П. Закалюка, О. Г. Кальмана, О. М. Костенка, О. Г. Кулика, О. М. Литвинова, А. В. Савченка, В. І. Шакуна та ін. Водночас, зважаючи на сучасні тенденції реформування правоохоронних органів, потребують кримінологічного аналізу питання розроблення сучасної антикорупційної стратегії.

Метою статті є комплексний аналіз корупційної злочинності, визначення особливостей запобігання їй. Розгляд корупційної злочинності як об'єкта кримінологічної характеристики та аналіз кримінологічно значущих ознак її.

Виклад основного матеріалу. В Україні сьогодні на низькому рівні перебуває стан запобігання кримінальній та адміністративній корупції. У 2019 році закінчено розслідуванням 1093 кримінальні провадження, пов'язані з фактами корупції, що виявили працівники органів поліції, з яких лише три учинено у складі організованих груп і злочинних організацій. Порівняно з першим півріччям 2018 року, значно знижено ефективність розслідування вказаних правопорушень у Чернівецькій (на 93 %, з 121 до 8), Рів-

ненській (на 87 %, з 38 до 5), Запорізькій (на 83 %, з 30 до 5), Волинській (на 82 %, з 89 до 16), Тернопільській (на 78 %, з 28 до 6), Житомирській (на 74 %, з 27 до 7) областях [2, с. 11].

На недостатньому рівні організовано роботу з розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із зловживанням владою або службовим становищем (– 41 %). Жодного такого корупційного діяння не розслідувано в семи регіонах – у Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Кіровоградській, Тернопільській, Чернігівській, Чернівецькій областях.

На 51 % (з 347 до 170) зменшилася кількість розслідуваних фактів отримання неправомірної вигоди, зокрема у Волинській (на 90 %, з 42 до 4), Кіровоградській (на 90 %, з 31 до 3), Сумській (на 85 %, з 7 до 1), Рівненській (на 78 %, з 9 до 2), Київській (на 75 %, з 12 до 3), Запорізькій та Миколаївській (на 71 %, з 14 до 4) областях.

Направлено до суду з обвинувальним актом 541 (шість місяців 2018 року – 1065) кримінальне провадження по корупції. Значно погіршилися результати роботи за цим напрямом у Чернівецькій (на 93 %, з 121 до 8), Рівненській (на 87 %, з 31 до 4), Волинській (на 83 %, з 89 до 15), Запорізькій (на 83 %, з 30 до 5), Тернопільській (на 78 %, з 28 до 6), Житомирській (на 69 %, з 16 до 5) областях.

Понад 70 % українців переконані, що рівень корупції в країні не знизився, а уряд не хоче викривати хабарників. Рейтинги корупції в Україні високі, оскільки про неї почали говорити і протидіяти їй. Найбільше хабарників, на думку українців, серед держслужбовців (65 %), народних депутатів (64 %), податківців (62 %), суддів (61 %), поліцейських (54 %). Останнє місце в рейтингу посідають релігійні лідери (32 %) [3].

Як зазначається в дослідженні, українці в повсякденному житті звикли до корупції. За останній рік вони найчастіше платили хабарі в дитсадочках та школах (38 %), у медичних закладах (33 %), представникам дорожньої поліції (33 %), а також у сфері соціального захисту. І хоча майже третина українців готова відмовити хабарнику, але 42 % опитаних вважають, що повідомляти відповідні органи про факт корупції не варто. Одні вважають, що від цього нічого не зміниться, інші ж бояться наслідків такого викриття [3].

Привертає увагу той факт, що боротьба з корупцією здійснюється переважно серед державних службовців нижчої ланки, суб'єктів корупційних діянь вищих категорій викривають незначну кількість. Так, за звітний період оштрафовано лише чотири (шість місяців 2018 року – 5) державних службовця 3–4 категорій (м. Київ – 2, Кіровоградська, Чернігівська області по одному) [2, с. 12].

Такі сенсаційно високі показники, які свідчать про критичне ставлення українців до антикорупційних зусиль уряду, значною мірою зумовлені тим, що тема боротьби з корупцією останніми роками набула широкої популярності. Значна увага людей до корупційних скандалів, якими нині багата Україна, створює враження, наче корупція побільшало, але насправді корупція багатьох років нині лише стала очевидною, про неї почали говорити вголос [4, с. 25–26].

Україна посіла 130 зі 168 позицій у світовому Індексі сприйняття корупції (CPI), оприлюдненому Transparency International (TI). Країна отримала 27 балів зі 100 можливих, заробивши за рік один бал, та опинилася на одному рівні з Іраном, Камеруном, Непалом, Нікарагуа та Парагваєм. Водночас Росія посіла в рейтингу 119 місце, Біло-

русь – 107, Польща – 30, Грузія – 48. Німеччина посідає 10-ту позицію [5].

Як показує міжнародний досвід, жодна із соціально-економічних систем не мала і не має повного імунітету від корупції – змінюються лише її обсяги та прояви. Відтак корупційні злочини неможливо ліквідувати в якійсь конкретній державі чи на якомусь етапі історичного розвитку. Максимум, чого можна досягти, це зменшити їх рівень та локалізувати сфери розповсюдження, пом'якшити небезпеку корупційних проявів та їх вплив на різні соціальні процеси. У країнах Заходу це йменують контролем над корупцією [6, с. 72].

Стратегічним напрямом боротьби з корупцією є її запобігання. Комплексні запобіжні заходи – це шлях, який може зменшити обсяг корупційних проявів та їх негативний вплив на суспільство. Головними антикорупційними заходами в Україні є:

1) *визначення стратегії соціально-економічного розвитку та здійснення адміністративної реформи.* Будівництво правової держави і громадянського суспільства – основа запобігання корупційній злочинності. Косметичні зміни в системі державного управління, навіть за умови їх зовнішньої привабливості не здатні поліпшити ситуацію боротьби з корупцією. Запобігання корупційній злочинності потребує вивчення умов, в яких формується і реалізовується антикорупційна стратегія в Україні в сучасний період, оцінки політики держави в цьому напрямі, а також виокремлення кримінологічно-значущих проблем застосування конкретних механізмів такого запобігання. До того ж деякі вчені не вкладають у поняття «запобігання корупції» заходи, які здійснюють фізичні особи з власної ініціативи. Основні антикорупційні доктрини, прийняті в Україні

в сучасний період, не дають однозначної відповіді на питання, яким чином мінімізувати корупційну злочинність у державі. Тож ключовим у розроблені стратегічних підходів до запобігання корупції є встановлення кола суб'єктів, які повинні відігравати провідну роль у цьому процесі – спеціалізовані органи щодо боротьби з корупцією, правоохоронні органи, інші інститути громадянського суспільства або окремі громадяни [7, с. 4];

2) *формування ідеології державної служби, тобто її моральних принципів і цінностей.* Адже комуністичні постулати відійшли в минуле, а ідеали української державності ще не розроблені, та не впроваджені у практичну діяльність. Пануючий серед чиновництва дух невизначеності й непевності в завтрашньому дні – один із важливих чинників корупційної злочинності. У нормативних актах з формування антикорупційної культури слід закріпити такі принципи: у системі «чиновник – громадянин» додержання позиції «не брати – не давати»; дотримання політичної культури; закріплення в суспільній свідомості (моральних і етичних нормах) антикорупційної поведінки; здійснення подарунків у межах правил і норм; активне залучення суспільної уваги до корупційних проявів і фактів протидії корупції. Важливу роль відіграє просвітництво, чому можуть допомогти еліти, щоб сформувати культуру в більшості. Для цього потрібна політична воля, яка спрямована на формування ідеології нетерпимості до корупції і яка, на нашу думку, і буде вищим проявом культури [7, с. 373];

3) *забезпечення прозорості державної влади, що вирішує такі завдання:* повертає віру людей до державних структур; створює несприятливі умови для вчинення корупційних злочинів; реалізовує конституційні права

громадян на достовірну інформацію у цій сфері;

4) *удосконалення антикорупційного законодавства*. З огляду на запровадження Комплексу спеціальних заходів щодо протидії корупції (2016), згідно з Планом дій Європейського Союзу з реалізації антикорупційної ініціативи в Україні, останніми роками вдалося прийняти низку важливих законів, спрямованих на посилення відповідальності за правопорушення цієї категорії. Приведення національного законодавства відповідно до визнаних європейських стандартів сприяє його гармонізації з нормами міжнародного права, уніфікації та реалізації на внутрішньодержавному рівні. Водночас, за оцінками провідних вітчизняних та зарубіжних експертів, навіть за наявності помітних позитивних тенденцій Україна залишається державою з досить високими корупційними ризиками [7].

Хоча й прийняті відповідні законодавчі акти, що загалом надають правоохоронним органам можливість реагувати на різні корупційні прояви, починаючи з неетичної поведінки державного службовця і закінчуючи його участю у хабарництві чи діяльності організованих злочинних угруповань, проте нормативно-правова база потребує подальшого вдосконалення. Це стосується як регулювання порядку державної служби, так і юридичної відповідальності за корупційні правопорушення. Потреба відокремлення корупційної злочинності у самостійний вид підтверджується використанням у міжнародних нормативно-правових актах поняття «корупційний злочин»; широкими масштабами ураження корупційною злочинністю майже усіх сфер суспільного життя; потребами уніфікованого підходу до розуміння поняття «корупційна злочинність». Складність процесу вдосконалення національного законодавства

у напрямі розширення змісту корупційної злочинності, з одного боку, є результатом браку політичної волі модернізації антикорупційного законодавства, а з іншого – недостатньою науковою розробленістю означеної проблематики.

Перезавантаження системи запобігання корупції, що триває в нормотворчій площині, потребує якнайшвидшого впровадження вже законодавчо закріплених положень у сфері правозастосування, зокрема в діяльності правоохоронних та інших державних інституцій з досвідом фінансових розслідувань;

5) *реальний вияв політичної волі*. Політична воля у будь-якій державі, насамперед з недостатньо розвинутими демократичними інститутами, є дієвим засобом запобігання корупції. За відсутності такої волі найдосконаліше законодавство має декларативний характер, а діяльність правоохоронних органів лише імітує боротьбу з корупційною злочинністю.

Ще один, мабуть найефективніший засіб – *зробити корупцію ризикованою та невигідною*. До тих пір, поки державному службовцю буде вигідно брати хабарі й зловживати владою, а ризик понести покарання буде мінімальним, ніякі репресивні заходи не дадуть позитивного результату [1, с. 131].

Збільшення соціальної ціни державної служби (престиж, матеріальна забезпеченість) та ризик корупційних злочинів – основа антикорупційної політики.

Ефективність і результативність запобігання злочинності прямо залежить від рівня її організації, забезпечення критерію комплексності та послідовності, а також збалансованості здійснюваних кримінологічних заходів (загальносоціального, спеціально-кримінологічного характеру).

Усе це вказує на потребу попереднього розроблення концептуальних основ такої запобіжної діяльності щодо корупційної злочинності, а також кримінологічного дослідження і розроблення прийнятних заходів запобігання корупції на основі кримінологічної характеристики корупційної злочинності, її детермінант й осіб, які вчиняють корупційні злочини.

Таким чином, запобігання вчиненню посадових злочинів становить узгоджену систему заходів політичного, економічного, соціального, організаційно-правового характеру, що спрямовано на випередження появи передумов таких злочинів, їх послаблення, нейтралізацію та усунення. Здійснення цих заходів сприятиме реалізації антикриміногенного потенціалу суспільства, його окремих інститутів. Головні з них необхідно передбачити в *Концепції боротьби з корупцією*. Тільки таким шляхом буде закладено підґрунтя успішної роботи із зменшення кількості посадових злочинів до мінімального рівня.

Попри всю важливість заходів запобігання через об'єктивні та суб'єктивні обставини вони не завжди досягають своєї мети. Тому особливо гострою залишається проблема оптимізації шляхів виявлення та розслідування конкретних фактів злочинів у сфері службової діяльності і притягнення винних службових осіб до передбаченої законом відповідальності [8, с. 128]. Як правильно зазначає В. В. Василевич, на сьогодні спроби держави подолати цей всеохоплюючий різновид злочинності не досягли бажаних результатів. Тому для справжніх антикорупційних змін в Україні необхідно вжити таких заходів:

- невідкладно забезпечити роботу незалежних антикорупційних органів. Здійснити запуск Національного агентства з питань запобігання

корупції та ініціювати роботу системи електронного декларування. Передбачити належне фінансування цього органу в бюджеті. Забезпечити прозоре функціонування Національного антикорупційного бюро і Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;

- імплементувати закон про прозоре фінансування політичних партій;

- здійснити реальну судову реформу. Припинити суддівську практику звільнення високопосадовців-хабарників від ув'язнення;

- забезпечити принцип невідворотного покарання для посадовців, які вчинили корупційний злочин, у тому числі за подання неправдивої інформації в декларації;

- імплементувати закон про публічні закупівлі. Знизити корупційні ризики при закупівлях за державні кошти [4, с. 27].

З усіх проблем, пов'язаних із запобіганням корупції в Україні, найбільше шкодить державі корупційна злочинність у правоохоронних органах, зокрема тому, що збитки, яких вона завдає суспільству, неможливо виміряти загальноприйнятою статистикою. Найбільша шкода полягає в тому, що вона паралізує довіру суспільства до правоохоронних органів і спроможність керівника правоохоронного органу контролювати та спрямовувати діяльність своїх кадрів. Незалежно від того, які корупційні діяння можуть бути поза сферою діяльності органів державної виконавчої влади, певною мірою можна стверджувати, що чистота діяльності організацій і установ з питань забезпечення законності та правопорядку є винятковою, оскільки саме працівникам цих органів влади доручено захищати безпеку і права всіх громадян. Для забезпечення такого захисту працівникам правоохоронних органів надано спеціальні

повноваження і виняткові права: від одержання інформації, зокрема таємної, до застосування сили (згідно із Законом України «Про Національну поліцію» [9]). Але нині організована злочинність активно вишукує корумпованих відповідальних посадових осіб, у тому числі й серед співробітників правоохоронних, митних, фіскальних, інших контролюючих органів, які б захищали її інтереси щодо функціонування тіньової економіки та «відмивання» незаконно здобутих коштів, створювали б для неї захисний бар'єр [10, с. 70–71]

З метою удосконалення діяльності правоохоронних органів, що здійснюють виявлення злочинів у сфері службової діяльності, необхідно:

- переорієнтувати їх з виявлення незначних фактів корупції на виявлення найбільш небезпечних злочинів, а також проявів у найбільш важливих сферах життя держави та у сферах, у яких ця злочинність набула найбільшого розповсюдження;

- розробити і запровадити в діяльність правоохоронних органів необхідні методики виявлення та збору інформації про факти корупції на різних рівнях державного управління, у тому числі на найвищих, у сферах розпорядження державними коштами, приватизації, охорони здоров'я, освіти;

- розв'язати колізію, що існує у чинному законодавстві, щодо порядку надання інформації правоохоронним органам стосовно коштів та майна окремих юридичних і фізичних осіб; уніфікувати та конкретизувати в єдиному законодавчому акті умови та порядок надання такої інформації правоохоронним органам.

Практичний досвід засвідчує, що на виконання базових положень вітчизняного законодавства у сфері боротьби з корупцією в державних органах та правоохоронних структурах

схвалюються відповідні річні програми, проте їх прийняття, на жаль, не є обов'язковим.

У Національній поліції України антикорупційна програма, затверджена наказом від 22 березня 2016 року № 231, має на меті продовжити реалізацію започаткованих антикорупційних заходів; удосконалити систему запобігання і протидії корупції в апараті Національної поліції, територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах; зменшити кількість корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень працівниками Національної поліції України; підвищити рівень довіри громадян до діяльності Національної поліції України.

Пріоритетами реалізації антикорупційної політики визначено такі: створення ефективного механізму запобігання і протидії корупції; реалізація антикорупційної політики в кадровому менеджменті, забезпечення доброчесності працівників Національної поліції; виявлення та усунення корупційних ризиків у діяльності Національної поліції; мінімізація рівня корупції у сфері державних закупівель; взаємодія з громадськістю з питань реалізації антикорупційних заходів [11].

Водночас, ураховуючи зазначені позитивні здобутки, значна кількість державних органів та правоохоронних структур не мають розроблених антикорупційних програм, положення яких передбачають заходи з виконання Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2018–2020 роки.

Висновки. Сучасний стан розслідування кримінальних правопорушень та адміністративного провадження у справах про адміністративні правопорушення свідчить про те, що через низьку якість наданих судам ма-

теріалів кінцеві рішення у цих справах не завжди приймаються своєчасно. Тому ефективність заходів запобігання корупційній злочинності не може бути результатом разових і короткочасних акцій будь-якого ступеня активності та суворості на різних рівнях, а потребує довгострокових соціально-економічних, політичних і правових перетворень. Ця діяльність має ґрунтуватися на поєднанні запобіжних та репресивних заходів. Водночас пріоритетну роль мають відігравати запобіжні заходи на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шевченко О. В. Основні принципи протидії корупції. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 129–133.
2. Аналітична довідка про стан і основні тенденції криміногенної та безпекової ситуації в Україні у 2019 році. *Департамент аналітичної роботи та організації управління МВС України*. Київ: МВС України 2019, 52 с.
3. Українці вкрай невдоволені рівнем боротьби з корупцією / *ansparency International Україна*. 2019. URL: <http://ti-ukraine.org/news/media-about-us/6477.html>.
4. Василевич В. В. Тенденції корупційної злочинності в Україні. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 25–28.
5. Transparency International: Україна за рік здобула лише один бал у Індексі сприйняття корупції. *Deutsche Welle*. 2019. URL: <http://www.dw.com/uk/transparency-international>.
6. Ільєнок Т. В. Боротьба з корупцією: міжнародний досвід. *Юридична наука*. 2013. № 2. С. 71–77.

7. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період: монографія. Київ: Ін Юре, 2014. 564 с.

8. Гаращук В. М., Мухатаєв А. О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: монографія. Харків: Право, 2010. 144 с.

9. Про Національну поліцію: Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

10. Шостко О. Ю. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 28. С. 69–78.

11. Антикорупційна програма Національної поліції України на 2016 рік : наказ Національної поліції України від 22 берез. 2016 р. № 231. URL: <https://www.npu.gov.ua/mvs>.

REFERENCES:

1. Shevchenko O. V. Osnovni printsiipi protidii koruptsiï. *Visnik Vishchoï radi yustitsiï*. 2011. № 1 (5). S. 129–133. [in Ukrainian].
2. Analitichna dovidka pro stan i osnovni tendentsii kriminogennoi ta bezpekovoï situatsiï v Ukraïni u 2019 rotsi. *Departament analitichnoi roboti ta organizatsiï upravlinnya MVS Ukraini*. Kiïv: MVS Ukraini 2019, 52 s. [in Ukrainian].
3. Ukraintsi vkrαι nevdovoleni rïvnem borotbi z koruptsiïeu / *ansparency International Ukraina*. 2019. URL: <http://ti-ukraine.org/news/media-about-us/6477.html>. [in Ukrainian].
4. Vasilevich V. V. Tendentsii koruptsiinoï zlochinnosti v Ukraïni. *Realizatsiya derzhavnoi antikoruptsiinoï politiki v mizhnarodnomu vimiri* : materiali mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kiïv, 9 grud. 2016 r.). Kiïv: Nats. akad. vnutr. sprav, 2016. S. 25–28. [in Ukrainian].
5. Transparency International: Ukraina za rik zdobula lïshe odin bal u Indeksï

sprinyattya koruptsii. Deutsche Welle. 2019. URL: <http://www.dw.com/uk/transparency-international>. [in Deutschland].

6. Ilenok T. V. Borotba z koruptsieyu: mizhnarodnii dosvid. Yuridichna nauka. 2013. № 2. S. 71–77. [in Ukrainian].

7. Busol O. Yu. Protidiya koruptsiinii zlochinnosti v Ukraini u suchasni period: monografiya. Kiiv: In Yure, 2014. 564 s. [in Ukrainian].

8. Garashchuk V. M., Mukhataev A. O. Aktualni problemi borotbi z koruptsieyu v Ukraini: monografiya. Kharkiv: Pravo, 2010. 144 s. [in Ukrainian].

9. Pro Natsionalnu politsiyu: Zakon Ukraini vid 2 lip. 2015 r. № 580-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Radi Ukraini. 2015. № 40–41. St. 379. [in Ukrainian].

10. Shostko O. Yu. Kriminologichna kharakteristika koruptsiinoi zlochinnosti v Ukraini. Pitannya borotbi zi zlochinnistyu: zb. nauk. pr. 2014. Vip. 28. S. 69–78. [in Ukrainian].

11. Antikoruptsiina programa Natsionalnoi politsii Ukraini na 2016 rik : nakaz Natsionalnoi politsii Ukraini vid 22 berez. 2016 r. № 231. URL: <https://www.npu.gov.ua/mvs>. [in Ukrainian].